

Sociaal kapitaal en gezondheid

Annelien Poppe
Evelyn Verlinde
Prof. dr. Sara Willems
Prof. dr. Jan De Maeseneer

Inhoudstafel

- Sociaal kapitaal: definitie
- Sociaal kapitaal bij financieel kwetsbare welzijnszorggebruikers
 - Sociaal netwerk
 - Eenzaamheid
 - Sociale steun
 - Vertrouwen
- Sociaal kapitaal en gezondheid en welzijn
- Conclusie en aanbevelingen

Sociaal kapitaal – definitie

- Afgebakende definitie moeilijk te geven
- Sociaal kapitaal = twee essentiële componenten
 1. Structurele component: sociaal netwerk, sociale relaties en de verbinding met anderen
 2. Cognitieve component: vertrouwen, normen, etc.
- Sociaal kapitaal stelt mensen in staat informatie te delen, sociale steun te geven en te ontvangen, en samen te werken om doelen te bereiken die in isolatie niet mogelijk zijn (Morrens, 2008).

Hoe uitgebreid is het sociaal netwerk van zorggebruikers met financiële kwetsbaarheid?

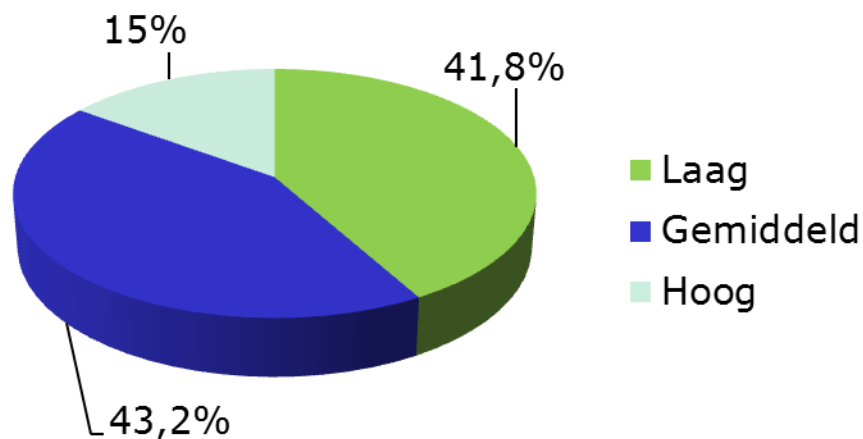

Sociale contacten - Netwerkdiversiteit

■ 11 sociale rollen

- Buurt
- Opleiding
- Werk
- Kinderen
- Ouders
- Schoonouders
- Andere familieleden
- Religie
- Vrijwilligerswerk
- Vrienden
- Andere vereniging

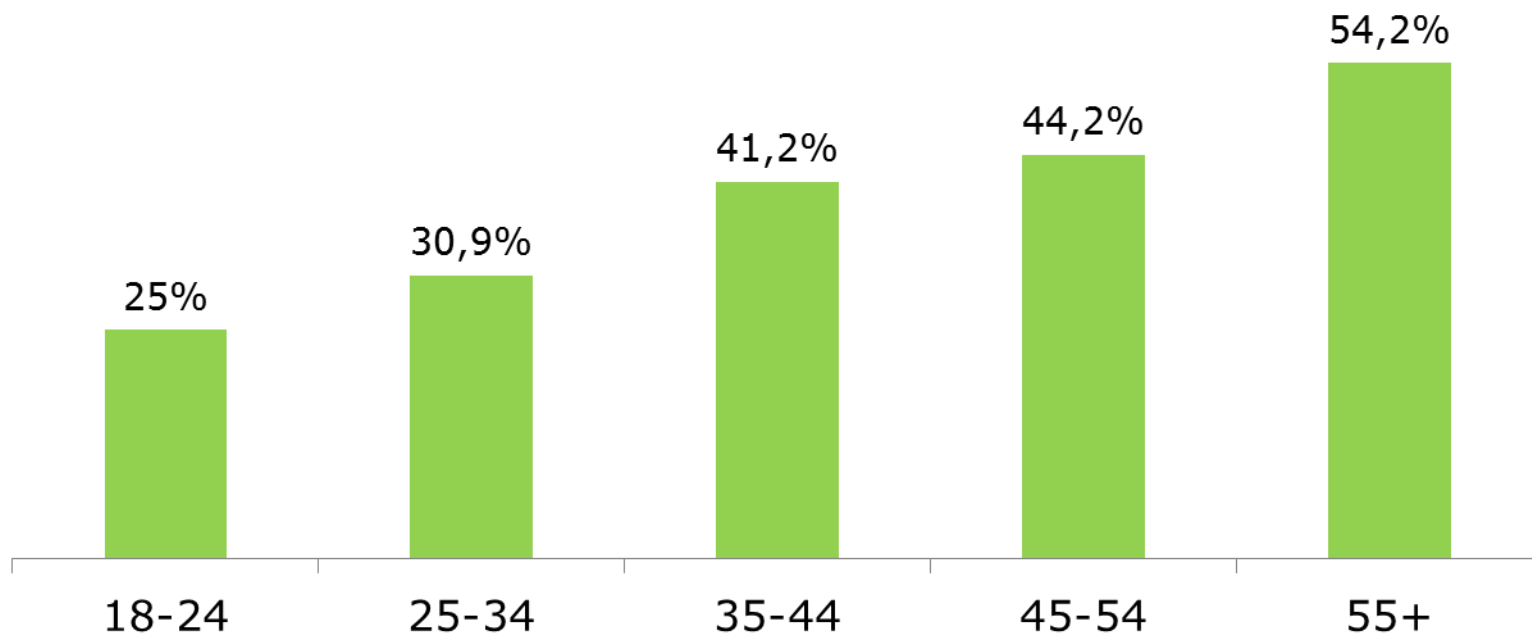
Netwerkdiversiteit

Sociale contacten - Netwerkdiversiteit

- ! Leeftijd

Lage netwerkdiversiteit

Sociale contacten

- Opvallende cijfers
 - 53.0% woont alleen
 - 77.2% werkt niet
 - Formeel sociaal netwerk
 - 60.6% is niet sociaal actief (vereniging, vrijwilligerswerk, geloofsgemeenschap, etc.)
 - Informeel sociaal netwerk:
 - 14.1% leeft geïsoleerd in de wijk/buurt
 - 15.5% heeft geen enkele goede vriend

Familiaal netwerk

■ Beperkt familiaal netwerk

- 35.0% heeft geen partner
- 36.7% is kinderloos
- 27.1% van zij die kinderen hebben ouder dan 18 jaar heeft daarmee geen regelmatig contact
- 27.1% heeft geen ouder meer die in leven is
- 7.3% heeft geen kinderen en geen ouders meer die nog in leven zijn

- 31.0% heeft met geen enkel familielid, anders dan ouders of kinderen, een hechte band

Gevoelens van eenzaamheid?

Eenzaamheid

- Meer dan 1 op 4 voelt zich vaak tot voortdurend eenzaam

- Vnl. werklozen en personen die gescheiden of ongehuwd zijn geven aan zich vaak eenzaam te voelen

Sociale steun?

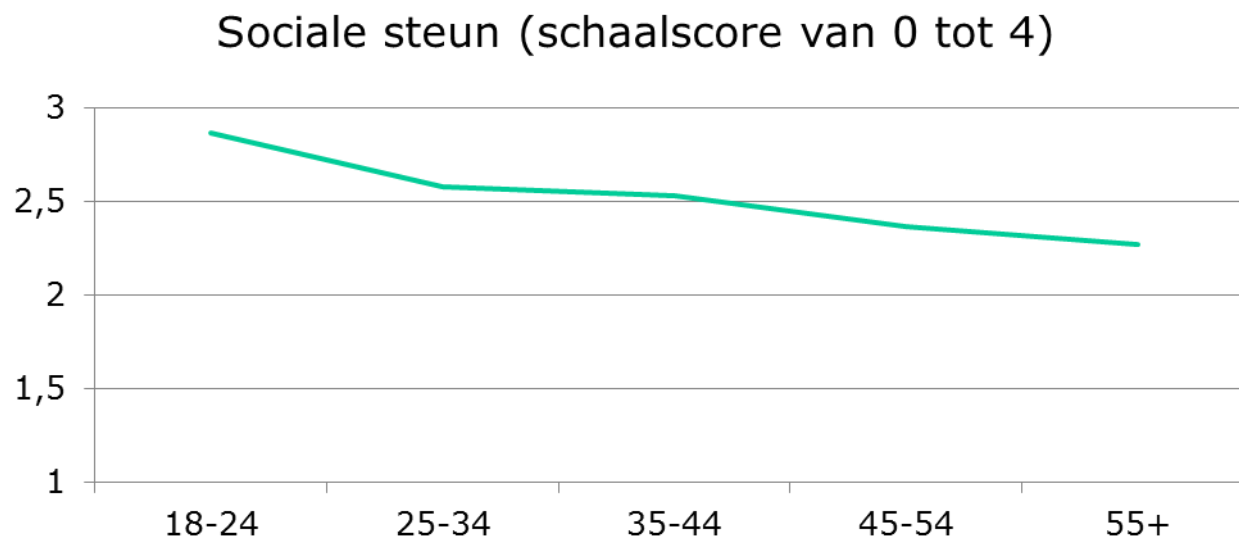

Sociale steun

- 83.5% geniet sociale ondersteuning van een goede kwaliteit
 - ❖ Goede scores
 - Iemand op wie u kan rekenen wanneer u iemand nodig hebt om tegen te praten
 - Iemand waarvan u goede raad kan krijgen omtrent een probleem
 - Iemand waarmee u iets aangenaam kan doen
 - ❖ Slechte scores
 - Iemand die u helpt als u het bed moet houden
 - Iemand die u liefde en affectie geeft
 - Iemand die u knuffelt

Sociale steun

- Hoe ouder, hoe minder sociale steun men ondervindt

- Lage netwerkdiversiteit → minder sociale steun

Vertrouwen?

Vertrouwen – Horizontaal vertrouwen

- Laag **veralgemeend vertrouwen**
 - 14.6% vertrouwt niemand
 - 61.1% vindt dat slechts enkele mensen te vertrouwen zijn
- Voornamelijk **laag** vertrouwen in andere mensen bij **laagopgeleiden**
 - 26.7% vindt dat niemand te vertrouwen is, t.o.v. 5.7% bij de hoogopgeleiden

Vertrouwen – Verticaal vertrouwen

- Vertrouwen in **hulpverleners**
 - 89.3% heeft een sterk tot zeer sterk vertrouwen in de huisarts
 - 86.0% heeft een sterk tot zeer sterk vertrouwen in ziekenfondsen
 - 82.9 % heeft een sterk tot zeer sterk vertrouwen in welzijnswerkers
 - 78.2% heeft een sterk tot zeer sterk vertrouwen in de specialist
 - 76.7% heeft een sterk tot zeer sterk vertrouwen in het OCMW
- **Groot verticaal vertrouwen**, ongeacht geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geboorteland of inkomen

Sociaal kapitaal en gezondheid & welzijn

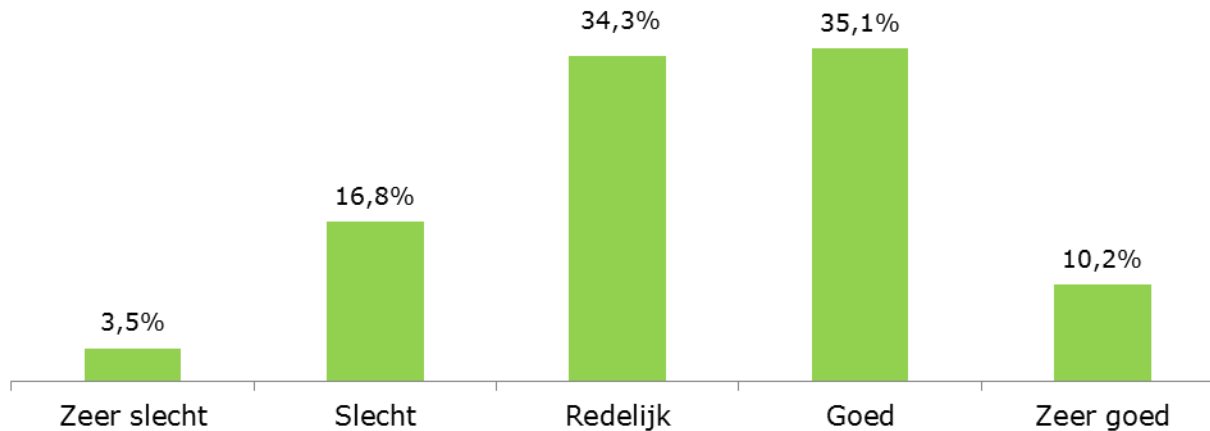
'Your body knows who you know'
(Song, 2009)

Sociaal kapitaal en gezondheid & welzijn

- **Literatuur** → sociaal kapitaal beïnvloedt gezondheid en welzijn
- **Mechanismen:**
 - Sociale steun
 - Gezondheidsnormen
 - Sociaal engagement en sociale integratie
 - Face-to-face contact
 - Verspreiding van informatie
 - Sociale controle
 - Ondernemen van collectieve actie: empowerment

Gezondheid & welzijn binnen KANS

- **Levenstevredenheid**
 - Gemiddelde score: 6.4/10
 - 30.7% score van 5 of lager
- **Subjectieve gezondheid**

SK en gezondheid en welzijn

- Sociaal kapitaal ~ levenskwaliteit?
 - Lage netwerkdiversiteit
 - Gevoelens van eenzaamheid
 - Gebrek aan sociale ondersteuning
 - Laag veralgemeend vertrouwen

kunnen geassocieerd worden met een **slechtere** **subjectieve gezondheidstoestand** én een **lagere** **levenstevredenheid**

→ Belangrijke indicatoren van kwaliteit van leven

SK en gezondheid en welzijn

	Subjectieve gezondheid (op 5)	Levenstevredenheid (op 10)
❖ Netwerkdiversiteit Laag Gemiddeld Hoog	2.2 2.4 2.6	5.9 6.5 7.0
❖ Sociale steun Weinig of geen sociale steun Sociale ondersteuning van goede kwaliteit	2.0 2.4	5.1 6.7
❖ Gevoelens van eenzaamheid Heel vaak/voortdurend Vaak Af en toe Zelden of nooit	1.8 2.2 2.3 2.6	4.6 6.0 6.3 7.2
❖ Veralgemeend vertrouwen Niemand Enkele mensen De meeste mensen Alle mensen	1.9 2.3 2.5 2.0	5.4 6.3 7.2 7.2

Conclusie – Sociaal Kapitaal

■ Positief

- Sociale ondersteuning van goede kwaliteit
- Groot vertrouwen in hulpverleners

■ Aandachtspunten

- Eerder lage netwerkdiversiteit, vnl. bij 'ouderen'
- Gebrek aan 'diepgaande' en affectieve sociale steun
- Laag veralgemeend vertrouwen

■ Algemeen

- Financieel kwetsbare welzijnszorggebruikers scoren minder goed op indicatoren van sociaal kapitaal dan de algemene populatie

Conclusie – SK & gezondheid & welzijn

- Sociaal kapitaal kan gerelateerd worden aan een betere subjectieve gezondheidstoestand en een hogere score op levenstevredenheid
- Hoe kunnen **beleid** en **praktijk** hier een rol spelen?

Aanbevelingen

Pact 2020, een nieuw toekomstpact voor Vlaanderen.

Doelstelling 2: Solidaire open regio

*"In 2020 is Vlaanderen een **solidaire, open en verdraagzame samenleving** waarin het **sociaal kapitaal** minstens op het niveau ligt van de **top 5 van Europese landen**. Dit blijkt uit een **actieve participatie aan het verenigingsleven en vrijwilligerswerk**. Alle inwoners van Vlaanderen kunnen worden bereikt door een **vereniging, een buurtwerking, een vrijwilligersorganisatie of door samenlevingsopbouw**. De Vlamingen hebben **intense sociale contacten, meer vertrouwen in de medemens en de samenleving**. Discriminatie is uitgebannen, de **evenredige arbeidsdeelname is verzekerd** en de **deelname van alle kansengroepen aan de andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun aandeel in de bevolking.**"*

- Realistisch?
- Hoe kunnen we een stap dichterbij dit ideaalbeeld komen?
 - Weinig geweten over hoe sociaal kapitaal versterkt kan worden

Aanbevelingen

■ Werkveld – zorg

- Versterken van sociale solidariteit en sociale cohesie
- Aandachtig zijn voor indicaties van vereenzaming, sociale isolatie bij cliënten
- Organiseren van toegankelijke ontmoetingsmomenten en activiteiten
- Samenwerken met verenigingen (sport-, creatieve verenigingen, etc.)

Aanbevelingen

■ **Beleid**

- Weinig geweten over de rol van de overheid bij het verhogen van sociaal kapitaal
- Suggesties:
 - Verder uitwerken en aanmoedigen van buurtwerkingen, verenigingsleven, etc. met bijzondere aandacht voor de integratie van maatschappelijk kwetsbare personen
 - Wegwerken van drempels voor deelname aan sociale activiteiten (vb. door informatiecampagnes en -verspreiding, kosteloos maken van deelname, etc.)